

«Κατηγορουμένη εγέρθητι»

(ποίηση Νίκου Γκάτσου)

(Μια πινελιά για την Ελλάδα)

Σήμερα καλοί μου φίλοι , θα σας μιλήσω για έναν λαπά. Τι είναι ο λαπάς;

Ελάτε τώρα. Δεν θυμάστε τον πολυδύναμον εκείνον πολιτικόν, υπουργόν πολιτισμού μάλιστα (Σωτήρης Κούβελας) που πέταξε στο στερέωμα : «Όλοι οι ποιητές είναι λαπάδες» (Καλό είναι να τα θυμόμαστε αυτά). Δηλαδή ξανάρτυγοι, ανάλατοι, άγευστοι σαν το νερόβραστο ρύζι που τρώμε σαν μας πάνει διάρροια. Κι εμένα τώρα λογοδιάρροια αφού φέρνω λίγο του λαπά.

Λαπάδες λοιπόν είναι οι ποιητάδες. Και μάλιστα όλοι. Ενώ όλοι οι πολιτικοί : Άλογα περήφανα, όμορφα, γρήγορα, καθαρόαιμα ε; Βέβαια. Στενοί συγγενείς όμως των μουλαριών και των γαιδάρων. (Ούτε αυτό το ξεχνάμε).

Αλλά έτοιμοι ανά πάσαν στιγμήν να ριχτούν στη μάχη για τη σωτηρία της πατρίδος. Και προπαντός για τη δόξα της. Κι όταν τη σώσουν και τη δοξάσουν αποσύρονται αθόρυβα και σεμνά στους αγρούς σαν τον Κιγκινάτον. Κι όλα τα κάνουν πέρα – πέρα ανιδιοτελώς και αφιλοκερδώς. Με δικαιοσύνη και αρετή. Ποιός ήταν ο Κιγκινάτος (Λεύκιος Κουίντιος) ; Ρωμαίος πολιτικός και στρατηγός ήταν που, ύπατος ων, άσκησε τα καθήκοντά του με απόλυτη δικαιοσύνη αρνηθείς να ευνοήσει ακόμη και το γιό του που είχε καταδικασθεί σε εξορία (όπως ακριβώς οι σημερινοί πολιτικοί με τα συγγενολόγια). Τελειώνοντας η θητεία του αρνήθηκε επανεκλογή στο αξίωμα επειδή τη θεωρούσε παράνομη (Οι σημερινοί δικοί μας είναι οικογενειακώς ισόβιοι). Αργότερα (458 π.Χ.) που κινδύνεψε η πατρίδα τον κάλεσαν να τη σώσει. Τότε τα μέλη της συγκλήτου εν σώματι με τις τηβέννους τους πήγαν και τον βρήκαν να καλλιεργεί ένα μικρό χωράφι που είχε. Όταν τους είδε παρεκάλεσε να περιμένουν κι αφού μπήκε στο σπίτι του και φόρεσε κι αυτός την τήβεννό του βγήκε να τους ακούσει (όμοια κι οι σημερινοί ξείγκλωτοι δικοί μας με τα σακκίδια, κι ο Γιάννης με ένα ν). Απεδέχθη το διορισμό του κι αφού έσωσε την πατρίδα, την 16ην ημέρα τον κατέθεσε. (Έτσι ακριβώς κάνουν κι οι δικοί μας σωτήρες).

Δεν τους έχετε ακούσει προεκλογικώς και μετεκλογικώς να λένε γιατί θ' αγωνιστούν και θα διαθέσουν όλες τις δυνάμεις τους; Για την ψυχή ... του πατέρα τους. Συγγνώμη για την πατρίδα. Κατά τ' άλλα απλώς ένα λάθος κάνανε στο δρόμο και την οδήγησαν στο χείλος της αβύσσου και στο εδώλιο της κατηγορουμένης. Συχωρείστε τους . Ψηφίστε τους. Ξαναψηφίστε τους.

Τώρα γιατί ακόμα και απλοί άνθρωποι ολιγογράμματοι θυμούνται πολλούς ποιητές κι ελάχιστους πολιτικούς κι αυτούς αρνητικά σαν τον Ηρόστρατο που έκαψε τον Ναόν της Εφέσου, ένα από τα θαύματα του Κόσμου, αυτή είναι άλλη ιστορία που δεν προβληματίσε ποτέ τον ομιλήσαντα για λαπάδες πολιτικών. Μα ούτε και κανένα από τη λοιπή συμμορία συνάφι.

Είναι άλλωστε η φερετροποιία και το θάψιμο οι μόνες καλές τέχνες στις οποίες με ζήλον και ενθουσιασμόν επιδίδονται και ειδικεύονται, συνεχώς ασκούμενοι για να διατηρούνται σε φόρμα , εις τα ευγενή αθλήματα της ύβρεως, της απάτης και του ψεύδους.

Εις την αγίαν αυτών τριάδα. Και επιδόσεις πρωταθλητών εις το εθνικόν σπορ της αλαφροχειρίας, της καταχρήσεως και της διαρπαγής μετ' επικαλύψεως της όλης διαφθοράς και της ρεμούλας δια της ασφαλούς μεθόδου «διαφάνεια» και «όλα στο φως» επονομασθείσης. Ενώ οι λαπάδες πεθαίνουν στις ψάθες.

Είναι κι αυτή μια μεταξύ τους ασήμαντη διαφορά.

Σήμερα λοιπόν θα σας μιλήσω για έναν Ποιητήν. Ή μάλλον θα μιλήσει Αυτός για τους πολιτικούς. Για να συγκρίνουμε και λόγον στην κλίμακα των ποιότητων.

Ποιητήν με κεφαλαία γράμματα. Που κι αν δεν τον ξέρετε άμα σας πω δυο στίχους μόνο θα καταλάβετε το μέγεθος , την έκταση, τον όγκο και το μεγαλείο, το εκτόπισμα και το βεληνεκές αυτού του ψάλτη. Που ο θάνατος όχι μόνο δεν έσβησε τ' όνομά του αλλά όσο πάει ζωηρεύει. Ιδιαίτερα τώρα που πολιτικά αντρείκελα υπογράφουν συνθήκες υποτέλειας παραδίδοντες αμαχητί την Ελλάδα δεμένη χειροπόδαρα, να τη βιάσουν οι ορδές του Καρλομάγνου, του Δ' Ράιχ και στρατιές Αμερικανών αγελαδοτρόφων.

Μιλώ για τον μεγάλο Νίκον Γκάτσον. Κι ακούστε στίχους. Μικρά λαμπρά ανάγλυφα επιτεύγματα, διαμάντια σπάνια, που έγιναν τραγούδια και μας σγκλονίζουν:

Είχαμε περηφάνεια στη φτώχεια στην ορφάνεια.

Και: Πάντα στον κόσμο θάρχεται Παρασκευή Μεγάλη.

Και κάποιος θα σταυρώνεται για να σωθούν οι άλλοι.

Το εύρος των θεμάτων του Ποιητή απέραντο. Και τα τραγούδια του οι Έλληνες τάχουν φυλαμένα στην ψυχή, τ' ανεβάζουν στα χείλη και τα τραγουδούν. Αδιάφορο αν δεν ξέρουν πολλές φορές ποιος ο Ποιητής. Μαρμάρωσαν σαν τα Δημοτικά . Τί σημασία άλλωστε έχει ο ποιητής όταν υπάρχει το έργο; Και μήπως ο ίδιος δεν μεταφέρθηκε στο έργο και ύστερα αποχώρησε αφού πρώτα έλιωσε μέσα σ' αυτό;

Και τι δεν έφερε στην ποίηση ο πανάξιος Αυτός ! Καινούριο πρόσωπο. Καινούριες μορφές και ζωγραφίες στις κορνίζες μέσα του Δημοτικού μας τραγουδιού. (Ο Γκάτσος δουλεύει τον βασιλικόν λεγόμενον στίχον, τον δεκαπεντασύλλαβο του δημοτικού μας τραγουδιού με τέτοιο τρόπο ώστε

ο αναγνώστης είναι σα να τον αντικρύζει, να του αποκαλύπτεται για πρώτη φορά. Κυρίως όμως τον παίρνει ως την ψυχή του και τον χαίρεται. Κι είναι τούτο το παν στην ποίηση).

Τ' αστέρια, το φεγγάρι, ο ήλιος τα βουνά, τα δέντρα και τα κλαριά, τα κυπαρίσσια, ο δυόσμος, ο αητός είναι μερικά μόνο που στην ποίηση του χύνονται σε καλούπια νέα κι αποκτούν άλλη διάσταση από 'κείνην που έχουν στα δημοτικά.

Αλλά και τα πρόσωπα που ανασταίνει. Ο Διγενής, ο Κολοκοτρώνης, ο Μακρυγιάννης, η Άννα Κομνηνή αποκτούν άλλη δυναμική. Τα καινούργι. Τα φέρνει στο σήμερα μ' άλλη ποιητική φλόγα και πνοή και προπαντός σκοπόν.

Και κάνω μια πρόβλεψη. Τα τραγούδια του Γκάτσου οι Έλληνες θα τα ψάλλουν πιο πολύ στο μέλλον.

Δεν θα ειπώ λοιπόν τίποτα για τον Γκάτσον. Δεν χρειάζεται συστάσεις. Μιλεί το έργο Του μέσα στο οποίο αποτυπώθηκε ο Ίδιος. Και περνώντας μέσα από σκληρές μυστικές δοκιμασίες μεταβολίστηκε σε τέχνη.

(Υστερα τι να σας πω; Πότε γεννήθηκε και που; Τι έγραψε και πότε πέθανε; Πάντα γεννιότανε σ' αυτόν τον τόπο και πάντα έγραφε και ποτέ δεν πέθανε. Και θα ξαναγεννιέται). Αυτός είναι ο Νίκος Γκάτσος. Ο αιώνιος Έλληνας. Ιδέα και σύμβολο. Και οι ιδέες δεν πεθαίνουν.

Έχετε όλοι σας τραγουδήσει, σιγοτραγουδήσει ποιήματά του.

Να: Στην Αμοργό, στην Κίμωλο, στη Νιό, στη Σαντορίνη

Σου στέλνω κιτρολέμονο μου στέλνεις μανταρίνι.

Ή : Κι εσύ χαμένη μου πατρίδα μακρυνή,

θα μείνεις χάδι και πληγή σαν ξημερώσει σ' άλλη γη.

Ή : (Τον τσάμικο. Ελάτε να στήσουμε χορό)

Στα κακοτράχαλα τα βουνά με το σουραύλι και το ζουρνά

Πάνω στην πέτρα την αγιασμένη χορεύουν τρεις αντρειωμένοι.

Ο Νικηφόρος κι ο Διγενής κι ο γιος της Άννας της Κομνηνής.

Δική τους είναι μια χούφτα γης κι Εσύ, Χριστέ μου, τους ευλογείς

Για να γλιτώσουν αυτή τη φλούδα απ' το τσακάλι απ' την αρκούδα

Και : Να κι ο Γκάτσος του :

Μπάρμπα – Γιάννη Μακρυγιάννη δεν μας τάγραψες καλά

Δες ο Έλληνας τί κάνει για ν' ανέβει πιο ψηλά,

Και : Πολύ δεν θέλει ο Έλληνας να χάσει τη λαλιά του

και να γενεί μισέλληνας από την αμυαλιά του.

Θέλετε κι άλλα ; Φαντάζομαι σας τον σύστησα. Μα αν θέλετε ακούστε:

Τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα

Μου τάπες με το πρώτο σου το γάλα

Και στις αρένες του κόσμου, μάννα μου Ελλάς

Το ίδιο ψέμα κουβαλάς.

Και : Φύσα αεράκι φύσαμε μη χαμηλώνεις ίσαμε

να δω γαλάζια εκκλησιά. Τσιρίγο και Μονεμβασιά

Γεμάτος Ελλάδα ο Νίκος Γκάτσος. Που απλά έφυγε από κοντά μας ως σώμα το Μάη του 1992, γιατί ως εποποιός είναι ολοζώντανη παρουσία. Και φαίνεται τούτο . Φαίνεται ο αιώνιος Έλληνας ο Αριστοφανικός κι ο Έλληνας του Αισχύλου ο τραγικός αχώριστοι. Φαίνεται και στο ποίημα Του που θα παραθέσω. «Κατηγορούμένη εγέρθητι» που δεν χρειάζεται σχόλια ή αναλύσεις. Τα λέει όλα μόνο του . Τόσο άμεσα , ακαριαία και προπαντός καθαρά.

Τα πιο πολλά με τη σιωπή. Το ποίημα το τελειώνεις και σε τυλίγει σιωπή. Τότε ακούς το μεγαλύτερο σύνολο ήχων. Έτσι γίνεται κι όμορφο. Γιατί όμορφο ποίημα είναι εκείνο που οι στίχοι του συνυπάρχουν μ' εκείνους που δεν τους διαβάζουμε αλλά τους ακούμε. Θα ειπώ μόνον ότι πρόκειται για ποιητικόν λόγον προφητικόν όπως άλλωστε ο λόγος όλων των αληθινών ποιητών. Με την παράκληση να προσέξετε κυρίως τις εικόνες.

Δείτε την Ελλάδα πανταχού παρούσα σ' όλο το έργο του ποιητή. Όπως δεν παρουσιάζεται σε κανέναν άλλο. Σ' αυτό ο Γκάτσος είναι μοναδικός. Δεν έχει ταίρι. Και κανένα ποίημά του παρόμοιο με το άλλο . Και εδώ ειδικά δέστε την εικόνα της Ελλάδος που την έσυραν σιδηροδέσμια στο δικαστήριο, την έχουν ήδη καθίσει στο εδώλιο και τη δικάζουν.

Μιλάμε για μια τραγωδία, όπως σε πολλά δημοτικά μας τραγούδια, με τραγικό πρόσωπο όχι έναν ήρωα ή μια μάννα αλλά την ίδια την Ελλάδα. Μετά προσέξτε την πολυχρωμία και το άρωμα αυτής της εικόνας. Τη

νοητική εποπτεία. Το χιούμορ. Ένα χιούμορ γλυκόπικρο, άγριο, μαστιγωτικό. Τόσο που η βιτσιά ακούγεται ν' αυλακώνει τον αέρα πριν ακόμα πέσει στο κορμί και την ψυχή του αναγνώστη. Τόσο ξεχωριστό κι αυτό στον Γκάτσο. Και διαφορετικό απ' όλους τους άλλους. Αίσωπον, Αριστοφάνη, Λουκιανό, Ροΐδη, Λασκαράτο. Ακόμα κι απ' του Σωκράτη, του Χριστού.

Επαναλαμβάνω ότι ο στίχος είναι ο βασιλικός των δημοτικών μας τραγουδιών, ο δεκαπεντασύλλαβος.

Και τώρα αφήστε την ψυχή σας ελεύθερη να παρακολουθήσει τη δίκη. Ν' απολαύσει, να χαρεί, να λυπηθεί, να κλάψει. Ο Νίκος Γκάτσος πριν πολλά χρόνια κράτησε μια ώρα για τώρα. Για μας σήμερα. Ας γίνει μέσα μας σκέψη και βούληση.

Κατηγορουμένη εγέρθητι

(Ν. Γκάτσου)

Άκου κατηγορουμένη είσαι άσχημα μπλεγμένη
Βάλ' το χέρι στο Βαγγέλιο κι άσε το σαρδόνιο γέλιο
Θα την καταπιείς τη φόλα και θα τα ξεράσεις όλα
Βλέπω τόριξες και πάλι στην σπατάλη στην κραιπάλη
Έχεις τα παιδιά σου σκόρπια κι αγριέψανε τα Σκόπια
κι αν δεν βγεις από το βούρκο χαιρετίσματα στον Τούρκο.
Μουσουλμάνοι και Πομάκοι θα σου πάρουνε τη Θράκη
και με τέτοιους Κυβερνήτες θα σε φαν' οι Αρβανίτες
και με γείτονα χυδαίο θα το χάσεις το Αιγαίο.
Θα σε θάψουν με κοτρώνια γι' άλλα τετρακόσια χρόνια.
-Τί να κάνω η κακομοίρα έτσι τάφερε η μοίρα.
-Σα δε ντρέπεσαι βρε γκιόσα πούμαθες να βγάζεις γλώσσα.
-Τί να κάνω; Τί να κάνω; Μη με δώστε στο σουλτάνο !
-Κάνε μόκο ξεκωλιάρα να μη φας καμμιά σφαλιάρα

Πούγινες αντί για φως μου ο περίγελος του κόσμου.